

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priştine, 21 Kasım 2017
Nr. Ref.: AGJ1156/17

KARAR

Başvuru No: KI10/17

Başvurucu

Sadije Shabani

Skenderay Belediyesi Kamu Çalışanları Şikayetleri Komisyonunun 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının uygulanmaması hakkında anayasal denetim başvurusu

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkeme Heyeti:

Arta Rama-Hajrizi, Başkan
Ivan Ćukalović, Başkanvekili
Altay Suroy, Üye
Almiro Rodrigues, Üye
Snezhana Botusharova, Üye
Bekim Sejdiu, Üye
Selvete Gërzhaliu-Krasniqi, Üye
Gresa Caka-Nimani, Üye

Başvurucu:

1. Başvuru, Skenderay Belediyesi Ternave köyünde mukim Sadije Shabani (bundan böyle: başvuru) tarafından teslim edilmiştir. Başvurucuyu Avukat Safet Voca temsil etmiştir.

İtiraz Edilen Karar

2. Başvurucu Skenderay Belediyesi Kamu Çalışanları Şikayetleri Komisyonunun (bundan böyle: Skenderay BM-KÇŞK) 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının Skenderay Belediyesi ile adalet mahkemelerince icra usulü çerçevesinde uygulanmaması hakkında anayasal denetim talebinde bulunmuştur.

Başvurunun Konusu

3. Başvurunun konusu, Skenderay BM-KÇŞK 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının Skenderay Belediyesi ile adalet mahkemelerince icra usulü çerçevesinde uygulanmaması hakkında anayasal denetim talebidir. Başvurucu, bahse konu kararın uygulanmayışının sonucu olarak Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın (bundan böyle: Anayasa), 24. maddesi [Kanun Önünde Eşitlik], 31. maddesi [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı], 46. maddesi [Mülkiyetin Korunması], 54. maddesiyle [Hakların Yargı Yoluyla Korunması] ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (bundan böyle: Sözleşme) 13. maddesiyle (Etkili Başvuru Hakkı) bağlantılı olarak 6 madde (Adil Yargılanma Hakkı) madde ile güvence altına alınmış olan hakların ihlal edildiği iddiasıyla yapılan anayasal inceleme talebidir.

İlgili Hukuk

4. Başvuru Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın (bundan böyle: Anayasa), 113. madde 7. fıkrasına, 03/L-121 sayılı Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Kanun (bundan böyle: Kanun) 47. maddesi ile Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan böyle: İçtüzük) 29. kuralına dayandırılmıştır.

Başvuru Süreci

5. Başvurucu 8 Şubat 2017 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesine (bundan böyle: Mahkeme) başvurusunu teslim etmiştir.
6. Mahkeme Başkanı 20 Mart 2017 tarihinde Üye Selvete Gërzhaliu-Krasniqi'yi raportör yargıç olarak görevlendirmiş, üyeler Altay Suroy (başkan), Snezhana Botusharova ve Gresa Caka-Nimani'den oluşan ön inceleme heyetini belirlemiştir.
7. Mahkeme, başvurunun kaydedildiğini 11 Nisan 2017 tarihinde başvuru temsilcisine bildirmiş ve başvuru bir nüshasını Yüksek Mahkeme'ye göndermiştir.
8. Başvurucu 23 Nisan 2017 tarihinde Mahkeme'ye yeni deliller sunmuştur.
9. Ön İnceleme Heyeti 13 Kasım 2017 tarihinde Raportör Yargıç'ın ön inceleme raporunu müzakere ettikten sonra oybirliğiyle tam kadroda toplanan Mahkeme Heyeti'ne başvurunun kabul edilip edilmediğinin ilanına ve Sözleşme'nin 6. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 31. madde ihlali olduğu yönünde tespit bulunmasını önermiştir.

Olguların Özeti

İdari Süreç

10. Başvurucu 2002 yılından 2007 yılına kadar Skenderay Hamez Jashari Lisesinde yurttaşlık eğitimi ve insan hakları dersi öğretmeni olarak görev yapmıştır.
11. Skenderay Belediyesi Eğitim Müdürlüğü (bundan böyle: Skenderay BEM) başvurusunun iş ilişkisini kesmiştir.
12. Başvurucu, Skenderay BEM'in iş sözleşmesinin süresinin uzatılmamasına ilişkin itirazına cevap vermediği gerekçesiyle 20 Kasım 2007 tarihinde Skenderay Belediyesi Şikayet Komisyonuna şikayette bulunmuştur.
13. Skenderay Belediyesi Şikayet Komisyonu, dava dosyası evrakı ile Hamez Jashari Lisesi Müdürü'nün 23 Ekim 2007 ve 46 sayılı önerisine dayanarak 19 Aralık 2007 tarihinde (112-567 sayılı karar) başvurucunu şikayetini temelden yoksun bulmuştur. Müdürün önerisinde şunlar belirtilmiştir: *"...2007/08 öğretim yılında yurttaşlık eğitimi dersi için haftalık 10 saatlik ders yükü öngörülmüştür. Bu ders yükü bu okulda daha kıdemli olan tarih dersi öğretmenine verilmiştir."*
14. Başvurucu, Skenderay Belediyesi Şikayet Komisyonunun 19 Aralık 2007 tarihli kararına karşı 14 Ocak 2008 tarihinde Kosova Bağımsız Denetleme Kuruluna (bundan böyle: KBDK) itiraz dilekçesi vermiştir.
15. KBDK 11 Mart 2008 tarihinde (499/2008 sayılı karar) şuna karar vermiştir: *I. Bayan Sadije Shabani'nin 14.01.2008 tarihinde verdiği 70/08 sayılı itiraz dilekçesi kısmen kabul edilip Şikayet Komisyonunun 112-567 sayılı ve 19.12.2007 tarihli kararı bozulmuş; dava dosyası ise tekrar görüşülmek üzere Skenderay Belediye Meclisine gönderilmesine karar verilmiştir. II. KBDK Komisyonu İtiraz Komisyonunu kuruluş sürecinde 2003/2 sayılı İdari Talimatnamenin 33.2 madde fıkrası ilkeleri ile karar alma aşamasında komisyonun yapısında (komisyon başkanı) 2003/2 sayılı İdari Talimatnamenin 29-29.3 madde ile fıkrasının ihlal edildiği tespit edilmiştir.*
16. Başvurucu 26 Mart 2008 tarihinde KBDK tespitleri esasınca Skenderay BM-KÇŞK nezdinde itirazda bulunup işe iadesini talep etmiştir.
17. Skenderay BM-KÇŞK 12 Haziran 2008 tarihinde (112-158/1 sayılı kararlar) başvurusunun itirazını onayıp Skenderay BEM'e şunu emretmiştir: *II. Belediye Eğitim Müdürlüğüne Bayan Sadije Shabani'nin idare hizmetlerinde istihdam edilmesi buyurulmuştur.* Bu karar, hakkında bir itiraz başvuru olmadığı için çıkarıldığı tarihten on beş (15) gün sonra kesinleşmiştir (bundan böyle: nihai karar).
18. Belirtilmemiş bir tarihte başvuru, kendisinin işe iadesi ve ödenmemiş olan maaşların tazminine ilişkin nihai kararın uygulanmadığı gerekçesiyle Skenderay Belediye Mahkemesi'ne Skenderay BEM aleyhinde dava açmıştır.

19. Skenderay Belediye Mahkemesi 14 Kasım 2008 tarihinde (C.nr.168/08 sayılı kararlar) 2001/36 sayılı Kosova Kamu Çalışanları Yönetmeliği gereğince bu hukuk meselesi hakkında karar almaya yetkili makamın KBDK'nin olduğu gerekçesiyle başvuruçunun dava dilekçesini reddetmiştir.
20. Başvuruçucu, nihai kararın uygulanmayışı hakkında KBDK'yi birkaç kez bilgilendirdiğini ancak buna karşılık herhangi bir cevap almadığını ileri sürmüştür.

İcra Süreci

21. Başvuruçucu 11 Aralık 2008 tarihinde alacaklı sıfatıyla Skenderay Belediye Mahkemesi kararının icrası talebiyle dilekçe vermiştir.
22. Skenderay Belediye Mahkemesi 8 Eylül 2009 tarihinde (E.r.46/2009 sayılı kararlar) başvuruçunun nihai karar icrasına ilişkin talebini onamıştır.
23. Skenderay BEM borçlu sıfatıyla Skenderay Belediye Mahkemesinin 8 Eylül 2009 tarihli ilk derece kararına aynı mahkemenin ikinci derecesi nezdinde itiraz etmiştir.
24. Skenderay Belediye Mahkemesinin ikinci derecesi 15 Ekim 2009 tarihinde (E.nr.46/2009 sayılı kararlar) Skenderay BEM'in itirazını temelden yoksun bularak reddetmiş ve ilk derecenin 8 Eylül 2009 tarihli kararını onamıştır. Bahse konu karar şunu belirlemiştir: *Alacaklı (başvuruçucu) Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12.08.08 tarihli kesinleşmiş karar-icra belgesine dayanarak talepte bulunmuştur.*
25. Skenderay BEM Skenderay Belediye Mahkemesinin ikinci derece 15 Ekim 2009 tarihli kararına karşı yasal süre içerisinde Mitroviça Bölge Mahkemesine itiraz başvurusu yapmıştır.
26. Skenderay BEM, dava hakimi Skenderay Belediye Mahkemesi'nin E.nr.46/2009 numaralı dava evrakının Mitroviça Bölge Mahkemesine gönderilmesi konusunda geciktirdiği gerekçesiyle 19 Nisan 2010 tarihinde Disiplin Savcılığına şikayette bulunmuştur.
27. Disiplin Savcılığı şikayet dilekçesiyle dava dosyasının diğer evrakının 21 Nisan 2010 Mitroviça Bölge Mahkemesi'ne gönderildiğini, ancak Mitroviça Bölge Mahkemesi'nde normal çalışma koşulları oluşturuluncaya dek dosyanın geçici olarak Skenderay Belediye Mahkemesinde muhafaza edilmek üzere Mitroviça Bölge Mahkemesi 22 Nisan 2010 tarihinde dava dosyasını geri gönderildiğini 27 Mayıs 2010 tarihinde Skenderay BEM'e bildirmiştir.
28. Mitroviça Bölge Mahkemesi 13 Şubat 2012 tarihinde (Ac.nr.76/11 sayılı kararlar) başvuruçunun kesinleşmiş karara ilişkin icra teklifini icra edilemez olarak reddetmiş ve Skenderay Belediye mahkemesinin 15 Ekim 2009 tarihli kararını şu gerekçe ile değiştirmiştir: *İlgili işveren makamı Kurul'un karar veya talimatına uymadığı durumlarda Kurul, vakayı Meclis'e sunar, ardından Meclis Kurul Raporunu Kosova Başbakanı'na iletir.*

29. Başvurucu, nihai kararın icra edilmeyişi konusunda 22 Ağustos 2012 tarihinde KBDK'yi bir kez daha bilgilendirmiştir; ancak başvurucuya göre KBDK kendisine cevap vermemiştir.
30. Başvurucu 12 Aralık 2012 tarihinde Mitroviça Temel Mahkemesi Skenderay Şubesine dava açıp nihai kararla doğmuş olan hakkında dayanarak Skenderay BEM tarafından kendisine ödenmemiş olan maaşların tazminini talep etmiştir.
31. Mitroviça Temel Mahkemesi Skenderay Şubesi 27 Ocak 2014 tarihinde (C.nr.109/2009 sayılı kararlar) başvurusunun dava dilekçesini süresi geçmiş bularak reddetmiş, başvurusunun nihai kararlar kazanmış olduğu haklarından yararlanması için adli destek talep etmeye ilişkin yasal süreyi aştığı gerekçesini bildirmiştir. Bu karar İstinaf Mahkemesi tarafından 5 Mayıs 2016 tarih ve Ac.nr.335/2016 sayılı karar ve Yüksek Mahkeme tarafından Rev.nr.335/2016 sayı ve 14 Temmuz 2016 tarihli kararlar onanmıştır.

Başvurucunun İddiaları

32. Başvurucu, Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının Skenderay Belediyesi makamlarınca icra edilmeyişiyle Anayasa'nın 31. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi ihlali iddialarıyla ilgili olarak şunları ileri sürmüştür: *Skenderay Belediyesi, müdahil tarafın itirazını temellendirilmiş bulup iş ilişkisinin hukuki bir dayanak olmaksızın kesilmiş olduğunu tespit ettiği ve Belediye Eğitim Müdürlüğüne Bayan Sadije Shabani'yi belediyenin idare hizmetlerine istihdamını buyurduğu 112-158/1 sayılı kendi kararının icrasını herhangi bir gerekçe bildirmeksizin ve kanunu ihlal ederek reddetmiştir.*
33. Başvurucu, Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının adalet mahkemelerince icra edilmeyişiyle Anayasa'nın 31. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi ihlali iddialarıyla ilgili olarak şunları ileri sürmüştür: *"... demokratik bir ülkede yetkili kurumlar kararların uygulanması için hukuki anlamda olduğu gibi uygulamada da etkili olan bir sistem kurmakla yükümlüler... Ayrıca kazanılmış bir hakkın sadece kağıt üzerinde kalmak yerine uygulamaya geçmesi gerektiğini de düşünüyorum... ilgilinin başvurduğu mahkemeler adil ve tarafsız bir yargılama yapma konusunda başarısız olmuşlardır."*
34. Başvurucu, Anayasa'nın 54. maddesiyle güvence altına alınmış olan haklarının adalet mahkemelerince ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak şunu ileri sürmüştür: *... iş ilişkisinin kesildiği zamandan bu yana sürekli bir şekilde kesintisiz olarak meşru ve temellendirilmiş haklarının gerçekleştirilmesi için tüm hukuki ve diğer tedbirleri almıştır.*
35. Başvurucu bunun dışında, ödenmemiş olan maaşlarının tazmini yönünde meşru beklentilerinin olduğu Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının edilmeyişi nedeniyle Skenderay Belediyesi ile

adalet mahkemelerinin Anayasa'nın 43. maddesiyle güvence altına alınmış olan mülkiyetin korunması hakkını ihlal ettiklerini iddia etmiştir.

36. Dahası başvuru, Anayasa'nın 49. maddesiyle güvence altına alınmış olan çalışma ve mesleğini icra etmeye ilişkin meşru hakkının korunmasında yetkili organların başarısızlığı nedeniyle kendisinin kusurlu olamayacağı için Skenderay Belediyesi ile adalet mahkemelerinin eylemleriyle bu hakkını ihlal ettiklerini ileri sürmüştür.
37. Başvuru ayrıca şunu talep etmiştir: "... Kosova Anayasa Mahkemesi'nden başvurumun kabul edilip edilmediğinin ilanı, Anayasa'nın 24. madde, 31. madde, 54. madde, 49. madde ve 46. madde ile AİHS'nin 6. madde ihlali bulunduğunun tespitini..."

Uygulanabilir Yasal Mevzuat

2001/36 sayılı ve 22 Aralık 2001 tarihli UNMIK Yönetmeliği

(a) "Kamu çalışanı" bir istihdam organında çalışmakta olup, aşağıdakiler hariç, maaşı Kosova Konsolide Bütçesinden ödenen her kişi demektir: (i) Kurul Üyeleri, (ii) atanmış olan kişiler ve (iii) Kosova Savunma Birlikleri mensupları".

Madde 11 İtiraz

11.1 Bir istihdam organının bu Yönetmeliğin 2.1 madde fıkrasında belirlenmiş olan ilkeleri ihlal ederek aldığı karardan zarar görmüş olan kamu çalışanı bu madde hükümlerine uygun olarak böyle bir karara karşı Kurul nezdinde itiraz edebilirler.

03/L-008 sayılı İcra Usulleri Kanunu

Madde 1 (Kanunun Kapsamı)

1.1 İşbu Yasa tarafınca, özel bir yasa ile aksi öngörülmediği takdirde, ona bağlı olarak icra hakları (icra usulleri) esasları gereksinimlerinin gerçekleştirildiği mahkeme usullerine ilişkin kurallar belirlenir.

1.2 İşbu Yasa hükümleri, belirtilen bu tür icra ile ilgili olarak bir diğer organ yargılama yetkisinin bir yasa ile öngörüldüğü durumları dışında, aynı zamanda parasal yükümlülüklerin öngörüldüğü idari ve hafif suçlar usulleri kararlarında verilen icra için de uygulanır.

Madde 24.1

İcra Yetkileri

İcra hakları aşağıdakiler gibidir:

- a) mahkeme icra kararı ve icra mahkeme uzlaşması;
- b) parasal yükümlülükle ilgili olması ve yasa ile bir başka durumun öngörülmesi halinde, idari usul ve idari uzlaşmalarda verilen icra kararı;
- c) noter icra belgesi;
- d) yasa ile icra belgesi olarak adlandırılan diğer bir belge.

Madde 294.

İşçinin işyerine geri çevrilmesi durumunda verilen parasal tazminat

294.1 İşçinin işyerine geri çevrilmesi önergesinde bulunan icraat alacaklısı, işçinin işyerine geri çevrilmesi ile ilgili kararın geçerlilik kazandığı günden itibaren işyerine geri çevrildiği güne kadar ödenen aylık gelirler adına, ödeneklerin işveren tarafından para tutarının verilmesini belirleyen kararnamenin mahkeme tarafından getirilmesini isteme hakkına sahiptir. Aynı kararname ile mahkeme, belirli aylık gelirlerin verilmesi ile ilgili icraatın uygulanmasını saptar.

294.2 Tazminat önergesi, icraat önergesi ile birlikte sunulabilir veya icraat sürecinin sona ermesinden sonra daha geç sunulabilir.

Madde 295

İcraat kararnamesinin etkisi

295.1 Tazminat önergesinin kabul görüldüğüne dair kararname, borçlunun (yükümlünün) yükümlü olduğunu ve icraat kararnamesinin etkililiğinin varlığını doğrulama yetkisine sahiptir.

Başvurunun Kabul Edilirliği

38. Mahkeme başvuruçunun Anayasada belirtilmiş ve Kanun ile İçtüzük'te ayrıntıları verilmiş olan kabul edilirlilik koşullarının yerine getirip getirmediğini değerlendirir.
39. Mahkeme öncelikle Anayasa'nın 113.7 fıkrası uyarınca başvuruçunun yetkili taraf olup olmadığını ve tüm kanun yollarını tüketip tüketmediğini değerlendirmek durumundadır. İlgili anayasal hüküm şöyledir:

Yasalarla belirlenen tüm yasal yollar tükendikten sonra bireyler, kamu otoriteleri tarafından kendi bireysel hak ve özgürlükler ihlal edildiğinde dava açma haklarına sahiptirler.

40. Mahkeme devamında Kanunun 49. maddesini dikkate alır. Madde şöyledir:

İstem dört (4) ay bir süre içerisinde sunulur.

41. Mahkeme ayrıca Kanun'un 48. maddesini de dikkate alır. Madde şöyledir:

İstem müracaatında bulunan kişi, isteminde hangi hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğini tahmin ettiğini ve müracaatta bulunan kişinin itirazda bulunmak istediği kamu otoritenin somut işleminin hangisi olduğu konusunda doğru bir açıklama yapmakla görevlidir.

42. Mahkeme bundan başka İçtüzük'ün 36. kuralı (1) (d) bendine de atıfta bulunmuştur. Hüküm şöyledir:

(1) Mahkeme başvuruları yalnız şu hallerde görüşebilir:

(...)

d) Başvuru prima facie olarak açıkça temellendirildiği veya temelden yoksun olmadığı zaman.

43. Mahkeme yukarıdaki kriterlere dayanarak başvurucunun kanunla öngörülmüş olan tüm kanun yollarını tükettiğini ve başvurabileceği bir başka kanun yolu olmadığından Anayasa ile güvence altına alınmış haklarından yararlanmak amacıyla Anayasa'nın 113.7 fıkrası uyarınca Mahkeme'ye başvurduğunu değerlendirmiştir.
44. Mahkeme, başvurunun dört (4) aylık süre içerisinde teslim edilme kriterinin kararların kamu otoritesi tarafından uygulanmaması durumunda geçerli olmadığını belirtmek ister (bkz. *mutatis mutandis, Iatridis/Yunanistan*, No: 59493/00, AIHM, 19 Ekim 2000 tarihli kararı). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (bundan böyle: AIHM) *Iatridis/Yunanistan* davasında ortaya çıkan bezer bir durumda yürütmenin somut bir kararı kabul etmeyi reddettiğine süre sınırlaması kuralının geçerli olmadığını açık bir şekilde belirtmiştir.
45. Aslında Mahkeme, kamu çalışanlarının iş ilişkilerinden doyan uyuşmazlıkları çözmeye yönelik idari süreç çerçevesinde çıkarılmış olan Bağımsız Denetleme Kurulu kararlarının uygulanmayışıyla ilgili benzer bir durumda kendi içtihadını da dikkate alır. Mahkeme bu tür vakalarda süreklilik arz eden bir durumun söz konusu olduğunu ve netice itibariyle Mahkeme'ye başvurmak için belirlenmiş olan dört (4) aylık süre kıstasının uygulanamayacağını tespit etmiştir (bkz. KI150/12 sayılı *Agush Lolluni* başvurusu hakkında 16 Temmuz 2012 tarihli karar, KI94/13 *Avni Doli, Mustafa Doli, Zija Doli ve Xhemile Osmanaj* başvurusu hakkında 24 Mart 2014 tarihli karar).
46. Bu nedenle başvurucu hakkında nihai kararın çıkartıldığı tarihten itibaren dört aylık süre içerisinde mahkemeye başvurma kıstası, durumun sürekliliğinden dolayı uygulanamaz olarak kabul edilmiştir.
47. Mahkeme başvurucunun Skenderay BM-KÇŞK'nin 12 Haziran 2008 tarihli kararının edilmeyişiyle anayasal haklarından hangilerinin ihlal edilmiş olduğunu açıkça belirttiğini ve bu haklarını reddetmiş olan kamu otoritelerini de zikretmiş olduğunu değerlendirmiştir.
48. Mahkeme özetle yetkili taraf olduğunu, kanun yollarının tamamını tüketmiş olduğunu, süreklilik arz eden durum nedeniyle süre şartını yerine getirdiğini ve kendi hak ve özgürlüklerinin ihlaline ilişkin iddialarını kesinleştirdiğini ve de haklarını ihlal ettiği iddia edilen kamu otoritelerini belirtmiş olduğunu gözlemlemiştir.
49. Yukarıda ifade edilmiş olanlara dayanarak Mahkeme, başvurucunun başvurusunun kabul edilirlilik koşullarının tamamını yerine getirmiş olduğundan esas incelmesini yapmıştır.

Esas İncelemesi

50. Mahkeme iş ilişkisine ilişkin bu davanın kamu çalışanlarını hukuki statülerini düzenleyen 2001/36 sayı ve 22 Aralık 2001 tarihli UNMIK Yönetmeliği esasınca idari süreç neticesinde çıkarılan Skenderay BM-KÇŞK'nin 12 Haziran 2008 tarihli kararıyla çözülmüş olduğunu gözlemlemiştir. Bu kararla başvuru Skenderay Belediyesi idare hizmetlerinde istihdam edilme hakkı kazanmış bulunmaktadır.
51. Mahkeme, başvuru Anayasa ve Sözleşme ile güvence altına alınmış olan haklarının ihlaline ilişkin tüm iddialarının Skenderay BM-KÇŞK kararının Skenderay Belediyesi ve icra usulü çerçevesinde adalet mahkemelerince uygulanmayışıyla ilgili olduğunu gözlemlemiştir.
52. Başvuru bu şartlar ışığında Anayasa ve Sözleşme ile güvence altına alınmış olan temel haklarının ihlali neticesinde mağdur olduğunu meşru bir şekilde ileri sürmüştür.
53. Mahkeme her şeyden önce Anayasa'nın 53. maddesini hatırlatma ister. Madde şöyledir: *Bu anayasayla güvenceye bağlanan insan hak ve temel özgürlüklerinin yorumlanması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla uyumlu şekilde yapılır.*
54. Mahkeme bu doğrultuda Skenderay BM-KÇŞK'nin 12 Haziran 2008 tarihli kararının uygulanmayışıyla bağlantılı olan anayasal ihlaller bakımından başvurunun esas incelemesini yapmıştır.
55. Mahkeme bununla ilgili olarak Sözleşme'nin 6. maddesine ve Anayasa'nın bu maddeyle bağlantılı olan 31. maddesine atıfta bulunmuştur. Maddeler şöyledir:

31.1. Herkesin mahkeme, diğer devlet organları ve kamusal yetkiye sahip kurumların nezdinde eşit muamele haklarının korunması güvenceye bağlıdır.

6.1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar (...) konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.
56. Dava dosyasındaki belgelerden Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının derece mahkemelerince icra usulleri çerçevesinde icra edilmiş olma imkanının bulunduğu anlaşılmaktadır.
57. Yürürlükteki kanunlara göre, diğer durumların yanı sıra, başvuru vakasında olduğu gibi, müdahil taraflardan herhangi birinin itiraz etmemesi durumunda bir karar kesinleşmiş hüküm olur.
58. Mahkeme bu olgudan hareketle Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının Anayasa'nın 31. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince yükümlülüklerini gereksiz oyalamalar olmaksızın

yerine getirecek şekilde yetkili makamlarca icrası gerekli olan kesinleşmiş hüküm (*res judicata*) olduğu ve böyle bir hükümle kazanılmış hakların uygulamada da yararlanılmamış hak olmaması gerektiği görüşündedir.

59. Mahkeme bu doğrultuda kesinleşmiş hükmün icrasını talep etmek üzere başvurucunun tüm kanun yollarını tüketmiş olduğunu gözlemlemiştir. Ancak başvurucunun istifade ettiği tüm kanun yolları, yukarıda alıntılanan maddelerde belirtildiği şekilde, başvurucuya somut bir çözüm üretmediklerinden başarısız ve etkisiz kalmışlardır.
60. Mahkeme dava koşullarını inceledikten sonra Skenderay Belediyesi makamları ile adalet mahkemelerinin icra usulü çerçevesinde 8 yılı aşkın sürede kesinleşmiş ve icra edilebilir hale gelmiş olan Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının icrasını sürüncemede bırakma ve reddetmeleri için herhangi bir gerekçe bulunmadığını tespit etmiştir.
61. Mahkeme bu çerçevede kesinleşmiş bir kararın icrasının Anayasa'nın 31. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesiyle güvence altına alınmış olan adil yargılanma hakkının bir parçası olarak görülmesi gerektiğini vurgulamak ister. Yukarıda mezkur ilke idari yargılama usulü çerçevesinde müdahil olan taraflar için sonucunun özel öneme sahip bir dava açısından önemlidir. (bkz. *mutatis mutandis*, AİHM *Hornsby/Yunanistan* davası 19 Mart 1997 tarihli karar, Raporlar-II, s. 510, 40. paragraf; ayrıca bkz. Anayasa Mahkemesi'nin *KI112/12 numaralı Adem Meta* başvurusuna ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli karar).
62. Mahkeme Sözleşme'nin 6. maddesinin yargı sürecinin idari aşamaları için de olağan yargı süreci çerçevesinde uygulandığını da hatırlatmak ister. Bu nedenle idari usul sürecinde çıkarılmış olan nihai kararların icra edilmeyişi de Sözleşme'nin 6. maddesi ve onun ihlali kapsamına girer (bkz. *mutatis mutandis*, Anayasa Mahkemesi'nin *Islam Thaçi* KI47/12 numaralı başvuruya ilişkin 11 Temmuz 2012 tarihli kararın 48. paragrafı). Dahası Mahkeme, kanunla kurulmuş olan bir idari organ tarafından çıkarılmış olan nihai kararın müdahil taraflar için hukuki sonuç doğurduğunu ve bu haliyle icra edilebilir olduğunun altını çizer (bkz. Anayasa Mahkemesi'nin *KIO4/12* numaralı *Esat Kelmendi* başvurusuna ilişkin 20 Temmuz 2012 tarihli kararı).
63. Mahkeme bununla ilgili olarak, Kosova Cumhuriyeti hukuk sisteminin kesinleşmiş bir yargı kararının bir tarafın aleyhinde etkisiz kalmasına izin vermesi durumunda bir anlamı olamayacağını vurgular. Yukarıda mezkur maddelerin yorumlanması aslında Mahkeme'nin yaklaşımı, yargı süreçlerinin yönetilmesi ve etkili olmalarıyla ilgilidir. Bu nedenle usullerin etkisizliği ve kararların uygulanmaması, Kosova makamlarının riayet etmekte yükümlü oldukları hukukun üstünlüğü (bkz. Anayasa'nın 7. maddesi) ilkesine aykırı sonuçlar doğurur (bkz. AİHM'nin 25 Temmuz 2004 tarihli kararı, *Romashov/Ukrayna*, No: 67534/01).
64. Mahkeme, özellikle *res judicata* olarak kesinleşmiş mahkeme kararlarıyla ilgili olarak, hukuk güvencesine riayet etme iddiasında olan demokratik bir

toplum için hukukun üstünlüğü ilkesinin temel ilkelerden birisinin olduğunu belirtmek ister. Hiçbir taraf kendine kazanım sağlamak amacıyla kararın gözden geçirilmesi veya davanın yeniden görüşülmesini talep etme hakkına sahip değildir (bkz. AIHM 25 Temmuz 2002 tarihli kararı, *Sovtransavto Holding/Ukrayna*, Başvuru No: 48553, 72. paragraf; AIHM 24 Temmuz 2003 tarihli kararı, *Ryabykh/Rusya*, Başvuru No: 52854/99, 52. paragraf).

65. Mahkeme ayrıca AIHM içtihadının yargı sürecinin sonunda devlet aleyhinde bir hüküm almış olan bir bireyin icra için ayrı bir süreç başlatmasının beklenmemesi gerektiğini vurgulamak ister (bkz., AIHM'nin *Burdov/Rusya* 33509/04 sayılı davasına ilişkin 15 Ocak 2009 tarihli kararın 68. paragrafı). Devlet aleyhinde olan kararın buyurucu ve icra edilebilir olduğu tarihten itibaren (bkz. *Burdov/Rusya*, Başvuru No: 33509/04 davasına ilişkin kararın 69. paragrafı) uygunluğunun sağlanması genelde devlet makamlarına aittir (bkz. AIHM Başvuru No: 34687/02 *Yavorivskaya/Rusya*, 21 Haziran 2005 tarihli kararın 25. paragrafı).
66. Öyle ki yetkili organların gereksiz gecikmeler olmaksızın kararların uygulanmasını sağlayacak hukuki anlamda ve uygulama açısından etkin olan bir sistem kurmaya ilişkin pozitif yükümlülükleri vardır (bkz. 21839/03 sayılı *Pecevi/Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya* davası 6 Kasım 2008 tarihli kararı; 22731/02 sayılı *Martinovska/Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya* davası 25 Eylül 2006 tarihli karar).
67. Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının icrasını konusunda Anayasa'nın 31. madde ile Sözleşme'nin 6. madde ihlali olduğu tespiti nedeniyle Mahkeme, Anayasa'nın 24, 46, 49 ve 54. madde ihlallerine ilişkin başvurunun ileri sürdüğü diğer iddiaların görüşülmesinin gerekli olmadığı görüşündedir.
68. Mahkeme özetle Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının derece mahkemelerince icra usulleri çerçevesinde icra edilmedeki başarısızlıkla başvurunun Sözleşme'nin 6. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 31. maddesiyle güvence altına alınmış olan hakkının reddedildiğini tespit etmiştir.

Sonuç

69. Mahkeme kendi içtihadında çok sayıda vakada olgu meseleleriyle kanunların yorumlanması ve uygulanması meselelerinin Anayasa'nın 113.7 madde fıkrası anlamında, anayasaya aykırı bir durum oluşturacak şekilde insan temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmedikleri müddetçe, adalet mahkemeleri ile diğer kamusal otoritelerin yetki menziline ve meşruiyete ilişkin vakalar olduğunu belirtmek ister. Öyle ki Mahkeme'nin kamusal otoriteler nezdinde gerçekleşen süreçlerde temel insan haklarına riayet edilmiş olması ve Anayasa'nın üstünlüğünün sağlanmış olmasına ilişkin anayasal yükümlülüğü bulunmaktadır.
70. Sonuç olarak Mahkeme, yukarıda açıklanan tüm gerekçelerden dolayı Kosova Cumhuriyeti yetkili kurumlarının kesinleşmiş olan nihai bir hükmün icrası için etkili mekanizma sağlamadaki başarısızlığı hukukun üstünlüğü ve

hukuku güvencesi ilkelerine aykırı olup Anayasa ve Sözleşme ile güvence altına alınmış olan insan temel hakları ihlali oluşturduğunu tespit etmiştir.

71. Mahkeme, netice itibariyle Skenderay BM-KÇŞK'nin 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının Skenderay Belediyesi ve eski Mitroviça Bölge Mahkemesi tarafınca icra edilmeyişinin Sözleşme'nin 6. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 31. maddesiyle güvence altına alınmış olan haklarını ihlal ettiğini tespit etmiştir.

BU SEBEPLERDEN DOLAYI

Anayasa'nın 113.7 fıkrası, Kanun'un 20. maddesi ve İÇTÜZÜĞÜN 56. kuralı (1) fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi'nde 13 Kasım 2017 tarihinde yapılan müzakere sonucunda oybirliğiyle:

- I. Başvurunun kabul edilir olduğunun İLANINA,
- II. Sözleşme'nin 6. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 31. maddesi ihlali bulunduğu TESPİTİNE,
- III. Skenderay Belediyesi Kamu Çalışanları Şikayetleri Komisyonunun 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının kesinleşmiş hüküm olduğu için Skenderay Belediyesi tarafından icra edilmesi gerektiğinin İLANINA,
- IV. Mitroviça Bölge Mahkemesi'nin Ac.nr.76/11 sayı ve 13 Şubat 2012 tarihli kararının hükümsüz İLANINA ve Anayasa Mahkemesi kararı ve dolayısıyla Skenderay Belediyesi Kamu Çalışanları Şikayetleri Komisyonunun 112-158/1 sayı ve 12 Haziran 2008 tarihli kararının uyarınca kanunla belirlenmiş olan sür içerisinde icra edilmek üzere başvuruca dava dosyasının İstinaf Mahkemesi'ne İADESİNE,
- V. Anayasa'nın 116. maddesi [Kararların Hukuki Sonuçları] ve Mahkeme İÇTÜZÜĞÜNÜN 63. kuralı [Kararların Uygulanması] uyarınca yetkili organlara yükümlülüklerinin HATIRLATILMASINA,
- VI. İÇTÜZÜK'ÜN 63. kuralı (5) fıkrası uyarınca Skenderay Belediyesi ve İstinaf Mahkemesi'ne Anayasa Mahkemesi hükmünün uygulanması için alınan tedbirleri 6 (altı) aylık süre içerisinde Mahkeme'ye bildirmelerinin HATIRLATILMASINA,
- VII. Kararın taraflara TEBLİĞ EDİLMESİNE ve Kanununun 20.4 maddesi uyarınca bu kararın Resmi Gazetede yayımlanmasına karar verilmiştir.
- VIII. İşbu kararın derhal yürürlüğe girer

Raportör Yargıç

Selvete Gërzhaliu-Krasniqi

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Arta Rama-Hajrizi